

Izjaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily, except Saturdays,
Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII

Cena lista je \$4.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23. ILL. ČETRTEK, 5. JULIJA (JULY 5), 1945

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 130

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

General MacArthur naznanil poraz japonskih divizij na Filipinih!

Operacije avstralskih čet na južnovzhodnem obrežju Bornea uspešne. Radio Melbourne naznanil okupacijo japonskih letališč pri Sepingganu in Manggaru v bližini Balikpapan. Makassarska morska ožina pod kontrolo ameriške in britske pomorske in letalske sile. Ameriške čete in filipinski gerilci zožili obroč okrog ostankov japonskih divizij v severnem delu Luzona. Novi bombni napadi na japonske letalske in mornarične baze. Kitajske čete se vale v smeri Sanghaja

MANILA, FILIPINI, 5. jul.—General Douglas MacArthur je danes naznanil osvoboditev vseh otokov Filipinske grupe in zaključek vojnih operacij, ki so se pričele 20. oktobra preteklega leta, ko so ameriške čete invadirale otok Leyte. Američani so uničili 25 japonskih divizij, ki so štelo 450.000 vojakov. MacArthur je naglasil, da je poraz japonskih sil popoln. Skoro vse ozemlje otokov, ki obsega 115.600 kvadratnih milj in na katerem živi 17.000.000 ljudi, je pod kontrolo ameriških sil. Američane izgube od začetka operacij znašajo 54.000. Število vključuje ubite, ranjene in pogrešane vojake.

Manila, Filipini, 3. jul.—General Leslie Morshead, poveljnik avstralskih čet, ki so se izkrcali na južnovzhodnem obrežju otoka Bornea, je dejal, da operacije zadovoljivo napredujejo in da je bil cilj dosežen. Čete so konsolidirale zasedene pozicije pri Balikpapanu, pristanišču nemu mestu, ki je v plamenih kot posledica bombardiranja z morja in iz zraka.

Radio Melbourne poroča, da so avstralske čete zasedle japonski letališči pri Sepingganu in Manggaru. Prvo je oddaljeno tri milje, drugo pa deset milj od Balikpapanu. Čete držijo pet milj dolga pas obrežja.

Japonski odpor se je povečal. Japonske topniške baterije obstreljujejo pozicije avstralskih čet. General Douglas MacArthur je sledil prvimi četami, ki so se izkrcali na obrežju na vzhodni strani Balikpapanu.

Ameriški letalci podpirajo operacije avstralskih čet z bombardiranjem japonskih pozicij. MacArthur je izrazil zadovoljstvo, ker so avstralske čete utrpele neznatne izgube v začetnih operacijah.

Enote ameriške in britske pomorske ter letalske sile kontrolirajo Makassarsko morsko ožino med Borneom in Celebesom. Japonski parniki ne morejo dovažati orožja, streliva in drugega vojnega materiala vojaškim četam zaradi blokade morske ožine.

Na vzhodnem obrežju Bornea je v akciji proti Japoncem deveta avstralska divizija. Okupirala je Beaufort, japonsko vojaško trdnjavo, in del železniške proge, ki vodi v Jesselton, japonsko mornarično bazo. Druge avstralske sile so prej zasedle oljna polja pri Sarawaku in Miriju.

Ameriške čete in filipinski gerilci so zožili jeklen obroč okrog ostankov japonskih sil v hribih na severozahodni strani Baguija v severnem delu Luzona, največjega otoka Filipinske grupe. Japonci so v pasti in nevarnosti uničenja.

Druge ameriške sile podijo japonske čete v hribe Sierra Madre. Dolina Cagayan, v kateri so bili Japonci poraženi v bitki s Američani, je pociščena.

Ameriški letalci so ponovno izmetali bombe na japonske mornarične in letalske baze na Formosi. Vrgli so več sto ton zažigalnih in razstrelivnih bomb na japonske vojaške in mornarične baze. Pescadore in Heito, ki sta bili rušilec več japonskih naprav in letal, so bili požare.

Guam, 3. jul.—Čez sto ameriških letališč trdnjav je napadlo čistilnice olja v bližini Shimotsu na japonski celini. Napad je sledil bombardiranju štirih japonskih mest in industrijskih središč. Čez 600 bombnikov tipa B-29 je vrglo štiri tisoč ton bomb na ta mesta. Samo dva bombnika se nista vrnila v svojo bazo po izvršenem napadu.

Ameriške bombe so razdejale industrijske predele japonskih mest v obsegu 127 kvadratnih milj. To je le uvod v večjo letalsko ofenzivo.

Čungking, Kitajska, 3. jul.—Uradni komunikacije, objavljen danes zjutraj, pravi, da kitajske sile so za petami japonskih čet, ki beže v smeri Hankowu. Kitajci prodirajo naprej po obrežju v smeri Sanghaja.

Komunikacije dostavljajo, da so prve kitajske čete dospеле do točke, ki je oddaljena 128 milj od Sanghaja. Kitajci kontrolirajo 400 milj dolga pas obrežja od Ninghaja do Amoja na nasprotni strani Formoze.

Čez 1100 milj južnozahodno od Sanghaja so druge kitajske sile v akciji proti Japoncem. Poročilo iz glavnega stana generala Kaišeka pravi, da so kitajske čete prekorale mejo in udrele v francosko Indokino pri Chungchingfuju ter zasedle osem naselij.

Kitajska ofenziva, ki se je pričela pred štirimi tedni, se nadaljuje.

Načrti glede okupacije Avstrije

General Clark poveljnik ameriških čet

Washington, D. C., 3. julija.—Vojni podtajnik Robert P. Patterson je naznanil načrte glede okupacije Avstrije po četah štirih velesil.

General Mark W. Clark, vrhovni poveljnik ameriških sil v Italiji, bo poveljnik ameriških okupacijskih sil v Avstriji. On bo imel tudi vrhovno oblast kot reprezentant Amerike v vojaški vladi in besedo pri reševanju političnih problemov.

Patterson je dejal, da bo Avstrija razdeljena na štiri okupacijske cone — ameriško, rusko, britsko in francosko. Dunaj bo, kakor Berlin, tudi razdeljen na štiri okupacijske cone.

General Joseph T. McNarney, pomožni poveljnik zavezniških oboroženih sil v Sredozemlju, je dejal, da bodo skoro vsi ameriški vojak, ki so pod poveljstvom generala Clarka, poslani domov. Nekateri bodo odpuščeni iz armade, drugi pa bodo poslani na Pacifik.

“Do prihodnjega decembra bo ameriška oborožena sila v Italiji znižana na 50.000 vojakov,” je rekel McNarney. “Pričakuje se, da bo v marcu prihodnjega leta le 5000 vojakov v Italiji. Ena ameriška divizija bo nekaj časa ostala v Trstu in Juljski Krajini.”

Vojaška kontrola tovarn preklicana

Privatna administracija vzpostavljena

Washington, D. C., 3. julija.—Vojni tajnik Henry L. Stimson je preklical vojaško kontrolo tovarn Hummer Manufacturing Co., podružnice Montgomery Ward & Co., v Springfieldu, Ill. Tovarne so na podlagi akcije vojnega departmanta prišle pod privatno administracijo.

Zasego tovarn Hummer Manufacturing Co. je odredil pokojni predsednik Roosevelt 26. maja preteklega leta, ko je nastal konflikt med kompanijo in unijo strojnikov, včlanjeno v Ameriški delavski federaciji.

Unija je oklicala stavko v znak protesta proti kompaniji, ker je ignorirala odlok vojnega delavskega odbora, da mora skleniti pogodbo s provizijo o unijski delavnici. Stavka je trajala 17 dni in zaključena je bila, ko je armada na podlagi Rooseveltov odredbe zasegla tovarne, ki so udeležene v proizvodnji letalskih pritliklin in drugega vojnega materiala.

Trgovine Montgomery Ward & Co., katere je armada zasegla v decembru preteklega leta, so še pod vojaško kontrolo.

Stavka zavrla produkcijo kavčuka

Vladni odbor zapretil z akcijo

Akron, O., 3. jul.—Produkcija kavčuka je bila skoro ustavljena zaradi stavke, ki je zajela tovarne Firestone Tire & Rubber Co. in Goodyear Tire & Rubber Co. V stavki je zavajevanih čez 39.000 delavcev. Stavkarji so člani unije Kongresa industrijskih organizacij.

Stavka je izbruhnila, ko so se pogajanja glede sklenitve nove pogodbe izjalovila. Kompaniji sta ignorirali pritožbe unije. Člani unije so se pri glasovanju, ki se je vršilo pred enim mesecem, izrekli za oklice stavke.

Glavni osebnosti v konfliktu sta C. V. Wheeler, predsednik krajevnih unij, katere člani so bili uposleni v tovarnah Goodyear Co., in I. V. Watson, predsednik druge krajevnih unije, katere člani so delali v tovarnah Firestone Co. Wheeler je dobil zaupnico od članov unije, čeprav je general Lewis B. Hershey, direktor federalne naborne administracije, zapretil, da bo preklical naborne olajšave za stavkarje vojaške starosti.

Wheeler je v telegramu predsedniku Trumanu označil Hershejevo grožnjo za fašistično, nedemokratsko in neameriško. “Bil sem v armadi in se ne bojim ponovnega vpoklica,” je dejal Wheeler.

S. H. Dalrymple, predsednik mednarodne unije kavgukarskih delavcev, je bil izžvižgan, ko je na masnem shodu apeliral na stavkarje, naj se vrnejo na delo. Vojni delavski odbor je posegel v konflikt. Zapretil je, da bo odredil drastične korake, če se stavkarji ne bodo vrnili na delo.

Dve drugi kompaniji sta zaprla tovarne in dali delavcem poličnice. To sta Goodrich Tire & Rubber Co. in General Tire & Rubber Co. Naznanili sta, da bodo tovarne zaprte en teden, ker je treba popraviti stroje.

TRUMAN APELIRA ZA ODOBRITEV ČARTERJA

Zaslišanje pred senatnim odsekom za zunanje zadeve

PREDSEDNIK ORISAL NAMENE

Washington, D. C., 3. julija.—Predsednik Truman je predložil čarter svetovne organizacije za vzdrževanje in zaščito miru, ki je bil sprejet in podpisan na konferenci Združenih narodov v San Franciscu, senatu v odobritev. V svojem govoru je apeliral na senatorje, naj ga potrdijo z veliko večino glasov, zaeno pa je izrazil upanje, da se bo to zgodilo.

Predsednik je bil deležen navdušenega aplavza. Poudaril je, da ni izbire med čarterjem in kaj drugim, ker edino čarter kaže pot trajnemu miru.

“Čarter se je rodil iz realnosti izkušenj v svetu, ki v eni generaciji ni mogel odvrniti dveh vojn in vzdržati miru,” je rekel Truman. “Nauk iz teh izkušenj je zapisan v dokumentu. Amerika naj postane prva država in da zgled drugim z ratifikacijo čarterja. Oči vsega sveta so obrnjene proti Ameriki v upanju, da bo ona pokazala pot. Svet gleda tudi na senat in pričakuje, da mu bo pokazal pot. Čarter ni popoln in se lahko izboljša. Uverjen sem, da se bo to zgodilo. Naša ustava se je tudi izboljšala od ustanovitve republike.”

Truman je tudi orisal namene čarterja. Ti so preprečenje vojne v bodočnosti, mirna izravnavanja sporov v soglasju z načeli pravičnosti, pospešitev napredka, izboljšanje življenjskega standarda in zaščita temeljnih pravic človeštva.

Vsi senatorji z izjemo Johnsona, republikanca iz Californije, ki je bil eden izmed onih, ki so vodili boj proti Ligi narodov 1. 1919, so aplavdirali Trumanu. Senator Barkley, vodja demokratske večine v višji zbornici, je dejal, da bo čarter odobren z veliko večino glasov.

Senatni odsek za zunanje zadeve je naznanil, da se bo pričelo zaslišanje o čarterju prihodnji ponedeljek. Trajalo bo dva tedna, potem pa se bo začela splošna debata v senatu.

Vladni odbor nastopil proti uniji

New York, 3. jul.—Vojni delavski odbor je pozval unijo Newspaper & Mail Deliverers, naj takoj preklicne stavko, ki je ustavila dostavljanje časopisov naročnikom. Vsi listi v New Yorku z izjemo PM so prizadeti zaradi stavke, ki je nastala zadnjo soboto. Izgleda, da se unija ne bo pokorila odloku odbora. Konflikt je sledil polomu pogajanj glede sklenitve nove pogodbe.

Nelson postal direktor filmskih družb

Hollywood, Cal., 3. jul.—Donald M. Nelson, bivši načelnik federalnega odbora za vojno produkcijo, je prevzel pozicijo kot direktor neodvisnih filmskih kompanij. On je izjavil, da bo kooperiral z drugimi filmskimi kompanijami.

Hopkins bo prevzel novo službo

Washington, D. C., 3. julija.—Harry L. Hopkins, svetovalec predsednika Trumana, bo kmalu resigniral in prevzel službo pri privatnem podjetju. On se je oglašil v Beli hiši in govoril s Trumanom o svoji bodoči službi.

Domače vesti

V bolnišnici
Latrobe, Pa.—John Ban, predsednik društva 725 SNPJ, se nahaja v bolnišnici Latrobe, kjer se je moral podvreči težki operaciji. Nahaja se v sobi št. 7 in obiskovalne ure so do 10. zjutraj do 9. zvečer.

Rojenice
Springfield, Ill.—Pri družini Joe Brinocar, ki ima farmo v bližini Auburna, so se 30. jun. oglasile vile rojenice in pustile hčerko. Mati in novorojenka, druga v družini, se nahajata v Memorial Hospitalu v Springfieldu. Ker sta oče in mati aktivna člana društva Lincolnites SNPJ, bo tudi mladinski oddelek obogatel za novo članico.

Doma iz ujetništva
Waukegan, Ill.—Iz nemškega ujetništva sta se vrnila Fred Mesec in Joseph Keber.

Odlični izpiti
Indianapolis, Ind.—Dne 11. jun. sta na tukajšnji univerzi Butler graduirali s posebno odliko miss Hildegarde Kuhar z redom B.A. (Bachelor of Arts) in miss Sophie Yeran z redom B.S. (Bachelor of Science), ki je odnesla glavno nagrado B.S. letnika 1945. Pred časom je v drugem kolegiju graduirala z istim redom miss Dorothy Pelko. Vse tri bodo menda učiteljice. Oče Hildegarde Kuhar je član SNPJ, pri družinoma Pelko in Yeran so pa vsi člani društva 34 SNPJ, vključivši graduante.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Po daljši bolezni je umrl v bolnišnici Frank Mežnaršič, star 72 let in stanujoč na zapadni strani mesta. Doma je bil iz Ajdovca pri Žužemberku, kjer zapušča sestro in več sorodnikov. V Ameriki je živel 44 let in bil član društva Lunder-Adamit 28 SNPJ in delničar SND. Prejšnja leta je bil zelo aktiven na društvenem in kulturnem polju. Zapušča ženo, hčer Josephine (por. Zakrajšek) dva sinova, brata Augusta, tri vnuke in več sorodnikov. V Collinwoodu sta se poročila Daniel Novine in Frances Florence Arko, prav tako Frank J. Petrich in Rosie Lukane. V Nemčiji je 27. maja podlegel ranam Cpl. Louis Miklich, star 33 let in sin družine Frank Miklich iz Euclida. Pri vojakih je bil od decembra 1942 in preko morja od lanskega novembra. Njegov brat Ivan je padel v Franciji julija 1944. Poleg staršev zapušča štiri brate (tri v vojni) in dve sestri.

Davis odobril zvišanje plače

Zmaga unij klavniških delavcev

Washington, D. C., 3. julija.—William H. Davis, direktor odbora ekonomske stabilizacije, je informiral vojni delavski odbor, da je odobril dogovor med petimi klavniškimi kompanijami in unijami klavniških delavcev glede zvišanja plače. Unije imajo 70.000 članov, ki so uposleni v klavnicah kompanij v Chicagu in drugih mestih. Davis v svojem pismu odboru pravi, da še ni znano, ali bo zvišanje plač delavcem rezultiralo v zvišanju cen mesa.

Dogovor, ki je bil pravkar odobren, določa povprečno zvišanje plače za pet centov na uro. Delavci so člani unij Kongresa industrijskih organizacij in Ameriške delavske federacije.

Znižanje delovnih ur v vladnih departmentih

Washington, D. C., 3. julija.—Senator Byrd, demokrat iz Virginije, je v pismu predsedniku Trumanu predlagal znižanje delovnega tedna za federalne uslužbence na 44 ur. Sedaj delajo 48 ur v tednu. Byrd je načelnik skupnega kongresnega odseka za ekonomske zadeve.

Nacisti pred sodiščem v Londonu

Obtoženi so umora soujelnika

London, 3. jul.—Osem mladih nemških vojnih ujetnikov se mora zagovarjati pred vojnim sodiščem v Londonu na obtožbo umora svojega tovariša v taborišču pri Comrieju, Škotska.

Obtožnica jim očita, da so obesili soujelnika Wolfanga Rosterga v taborišču. Zadržili so mu vrh okrog vratu in ga vlačili po taborišču, preden so ga obesili.

Prosekutor je dejal, da so obtoženci umorili Rosterga, ker je trdil, da ni nacist. Na obravnavi so pričel izpovedale, da so obtoženci ukazali Rostergu, naj izvrši samomor, on pa je ukaz ignoriral.

Obtoženci so Stuman Kuet Zuehlsdorf, Rolf Herzig, Matrozer Mertens, Joachim Goltz, Harbart Wunderlich, Heinz Baueing, Erich Koenig in Hans Klein. Ti so obesili Rosterga 23. decembra preteklega leta.

Ameriške čete v avstrijski prestolnici

Dogovor o razdelitvi okupacijskih con

London, 3. jul.—Poročilo iz Rima pravi, da bodo ameriške čete pod poveljstvom generala Marka Clarka kmalu zasedle določene cone na Dunaju in v drugih avstrijskih krajih. Člani zavezniške komisije, katero tvorijo reprezentanti Amerike, Velike Britanije in Francije, so dospeli v London iz avstrijske prestolnice, kjer so imeli razgovore z Rusi o skupni vladi Avstrije.

Trdi se, da so razgovori rezultirali v dosegi sporazuma glede okupacije avstrijskih con. Ameriške čete bodo okupirale Gorinjo Avstrijo, Solnograd in severne Tirole, britske Stajersko, Koroško in južne Tirole, ruske pa Spodnjo Avstrijo, Burgenland in dunajsko pokrajino. Francoske čete bodo zasedle provinco Voralberg. Dunaj bo razdeljen na štiri okupacijske cone.

Ruski načrt kontrole Dunaja predvideva sovjetsko okupacijo vseh letališč v predmestjih. Velika Britanija, Amerika in Francija so predlagale določitev con, ki bi obsegale poleg Dunaja tudi predmestja. Američani in Angleži vztrajajo pri zahtevi glede pravice plovbe parnikov po Donavi, ki teče skozi rusko okupacijsko cono, za transportacijo materiala.

Dunaj je pod kontrolo začasne vlade, v kateri imajo pozicije socialisti in komunisti. Predsednik vlade je socialist dr. Karl Renner. To vlado so potrdile ruske okupacijske avtoritete.

Dunajčani naglašajo, da sovražijo nacije, da so se borili proti njim in da smatrajo Avstrijo za osvobodeno deželo. Ljudje so uposleni pri odstranjevanju podrtin posledic, katere so bila rušena v bombnih napadih. Nacijo so pred umikom zažgali svoj katedral Sv. Stefana. Samo zidovje katedrale je ostalo. Dunajčani so objemali ruske vojake, ko so vkorakali v mesto.

Pomanjkanje živil je akutno na Dunaju. Pojavila so se črna tržišča kljub pазljivosti ruske in avstrijske policije.

Osvoboditev generala Wainwrighta napovedana

Washington, D. C., 3. julija.—Priprave glede izmenjave generala Jonathana Wainwrighta za nekatere japonske diplomate, ki so bili ujeti v Nemčiji, so v teku. Wainwright je vojni ujetnik v japonskem taborišču v Koreji.

AMERIKA BO ZAHTEVALA ODŠKODNINO OD NEMČIJE

Rusija bo dobila stroje in industrijsko opremo

UNICENJE VOJNEGA MATERIALA

Pariz, 3. jul.—Edwin W. Pauley, posebni odposlanec predsednika Trumana, je dejal, da bo Amerika zahtevala visoko odškodnino od Nemčije. On je član ameriške delegacije za reparacije, ki bo kmalu odpotovala v Moskvo, kjer bo imela razgovore s člani britske in ruske delegacije o vojni odškodnini.

Dr. Isador Lubin je asistent Pauleyja. Ameriška delegacija šteje 35 članov.

“Ameriška reparacijska politika bo skušala preprečiti izbruh nove vojne,” je rekel Pauley. “Ameriška posojila nemškim industrijcem po zaključitvi prve svetovne vojne so omogočila priprave za drugo svetovno vojno. Skrbeli bomo, da se ne bo Nemčija nikdar več dvignila kot oborožena sila.”

Pauley je dejal, da Nemčija ne bo imela vojnih industrij. Vojni stroji, kateri ne bodo odpeljani iz dežele, kakor tudi vojni material bodo uničeni.

“Amerika ne mara ogromnih zalog nemškega strojnega orodja,” je rekel Pauley. “Velika Britanija ga tudi ne mara. Dobilga bo od Rusije. Zmagoviti zaveznički bodo zahtevali od Nemčije odškodnino v blagu. Nemčija se bo spremenila iz industrijske v poljedelsko državo.”

Polkovnik Robert J. Gill, šef divizije za vojne ujetnike, je dejal, da bodo ameriške sile, ki so držale skoro tri milijone nemških vojnih ujetnikov, ko je bila vojna končana, obdržale 600.000 ujetnikov kot delavce.

Ameriške vojaške avtoritete bodo poslale 250.000 nemških vojnih ujetnikov v Francijo, kjer jih bodo uposlili pri rekonstrukciji mostov, železnic in drugega delu. General Charles de Gaulle je dejal, da bo Francija zahtevala visoko odškodnino od Nemčije.

Načrti za preureditev industrij sestavljeni

Milwaukee, Wis., 3. jul.—J. A. Krug, načelnik odbora za vojno produkcijo, je naznanil, da so načrti za preureditev vojnih industrij za produkcijo civilnih potrebščin sestavljeni. On obiskuje aredišča vojne industrije, da ugotovi, kako so pripravljena za produkcijo civilnih potrebščin. Krug je govoril pred grupo delavskih voditeljev in industrijcev o načrtih glede preureditve industrij.

Razgovori o Tangierju odloženi

London, 3. jul.—Razgovori o statusu Tangierja, afriškega kraja na nasprotni strani Gibraltarja, med Francijo in Veliko Britanijo, ki so se imeli pričeti v Parizu, so bili v zadnjem momentu odloženi. Vzrok je ruska zahteva glede reprezentacije na konferenci.

Rusko sodišče kaznovalo duhovnika

Moskva, 3. jul.—Katoliški duhovnik Leopold M. Braun iz Worcesterja, Mass., je bil kaznovan, ker je napadel vratarja francoskega poslanstva v Moskvi. Sodišče je odločilo, da mora plačati sto rubljev. Predstavniki ameriškega poslanstva so bili navzoči na obravnavi proti duhovniku, ki je ameriški državljani.

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscriptions rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1945), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Pono- vitje je pravočasno, da se vam list ne ustavi.

"Ni mesa, ne špeha..."

"Pišite v Prosveto, kaj je vzrok, da ni pri nobenem mesarju nobenega mesa več. Gospodinje zelo jamrajo, ker ni tudi špeha, da bi ljudje mogli žgance zabeliti..."

Ta želja in pritožba je prišla iz Milwaukeeja. Ampak takih Milwaukeejev, kjer je veliko pomanjkanje mesa, slanine in še marsikaj drugega, je danes vsepolno po deželi. In mesa ne pri- manjkuje samo po večjih mestih, marveč tudi po manjših; tudi premogariji, ki žive tako rekoč na deželi, se pritožujejo, da ni mesa. Obe rudarski uniji, UMW in Progressiva v Illinoisu, že dolge me- sece bombardirata upravo OPA, naj dovoli več mesa majnarjem, ker drugače bo trpela produkcija premoga.

In produkcija res trpi, ker kopanje in nakladanje premoga ob kruhu ni preveč prijetna stvar, in to posebno ob ameriškem fabriškem cunjastem kruhu, ki nima le nobene redilne snovi, mar- več je lahko še zdravju škodljiv, ako je samo napol pečen. In čeprav so majnarji v več krajih že zastavkali, češ, da ne morejo kopati premoga ob samem kruhu in vodi, se možje, ki vodijo OPA, nič ne zmenijo. Ni čudno, če United Mine Workers Journal bruha ogenj in žveplo nanje in jih zmerja z—"burokrati" ("burro" je v angleščini osel).

Toda kaj je vzrok, oziroma kje in kakšni so vzroki za to pomanj- kanje mesa, ki je postalo akutno posebno zadnje mesece, sploh od zadnje jeseni? To je res velika zagonetka, kajti vlada poroča, da je na velikih rencih v Texasu in po zapadu toliko goveje živine, kot je ni bilo še nikdar v zgodovini. Po teh poročilih je danes v Ameriki rekordno število govede in tudi drobnice; od lanske pomladi je precej padlo le število svinj. Ampak ne svinj ne go- veje živine ne prihaja toliko na trg kot bi je lahko in kot bi bilo potrebno.

Na drugi strani pa čitamo, da ni v Kanadi nobenega pomanjka- nja mesa, čeprav je bila dežela prej v vojni kot Amerika—od vse- ga začetka; tudi ni tam nobenega raciniranja mesa in cene so zmerne—akoraj polovico nižje kot v Ameriki.

Nekje je nekaj res narobe. Predvsem je veliko narobe z vladno "burokratično" ali "oslovsko" politiko (po United Mine Workers Journalu), ki ni samo kaotična in konfuzna, marveč zajedalska na vsej črti. Na eni strani se menda s "kontrolno" mesa in cen peča 26 vladnih agencij, vsaka na svoj način in povrh še administra- cija in kongres. Glavna briga vseh teh organov pa je, da pri vsem tem ne trpi—PROFIT. Posebno kongres je zelo čuječ, da ne bo trpel PROFIT mesarskega truista, kakor tudi ne malih klavnic in tigovcev. Za vse to skrbi stotine lobistov v Washingtonu.

Ta vladna politika je tako konfuzna in vrtoglava, da je nihče ne razume. Tudi nam je španska vas, čeprav ji skušamo slediti z željo, da bi to "konfuzijo" vsaj v osnovnih potezih razumeli. Am- pak je toliko konfliktnih interpretacij in konfliktnih odredb s stra- ni visokih glav, da človeku, ki jim skuša slediti, kar možgane zme- šaajo. Nesporno ostane le dejstvo, da je vsa vladna politika tudi v zvezi s tem vprašanjem usmerjena za protekcijo velikega kapita- lističnega boga—Profita. Ta je postavljen v veliki oltar in mali- kujejo mu verno veliki in mali "free enterprizerji". Pri tem z nji- mi na vsej črti sodelujejo njihovi zastopniki v obeh zbornicah kon- gresa in sploh na vseh točkah—"burokracije".

Odjemalci, ogromna delavska masa, dežele—kdo se briga zanje?! Če ni mesa v trgovini, naj grejo pa na "črni trg"! Tam ga je dosti. Še ni dolgo, ko je neki naš član poizvedoval, kje bi njegovo društvo dobilo meso za piknik. Pa mu je nekdo ponudil kolikor dobrega govejega mesa hoče po—90c funt! Približno še enkrat toliko, kot je določena cena.

Nekdo drugi je rekel, da dobiš "na 26. česti (v naši lawndalski naselebin v Chicagu) kolikor mesa hočeš," seveda po tržnih cenah "črne" borze. Ne drugače! Koliko je resnice na tem, nam ni zna- no (urednik je toliko srečen, da se enkrat na dan nasiti v dobri restavraciji, kjer je vsak dan zapisano na jedilni listi: "Beefsteak \$2.25"). Ampak nekaj mora biti le resnice.

Čikaške gospodinje imajo tudi to izkušnjo, da so pri mesarjih vse "čikne" zbežale na—"črni" trg. "Poglej, za tole sem plačala tri dolarje in pol... Roparji... Da bi jih hudič!!!"—je dejala soneca in pokazala dva oskubena piščanca, oba težka tri do štiri funte. "Po čim pa so funti?"—"Ne vem—nisem vprašala; in tudi če bi, bi mi ne povedal. Ceno enostavno zapiše na paket, ti pa plačaj, ali pa pojdi praznih rok..."

V deželi je več goveje živine na pašnikih kot kdajkoli. Ampak farmarji, veliki renčarji in "feederji" jo drže od trga. Zakaj? Ker hočejo večjo ceno. Cena sicer ni slaba... Ampak—"hell, če vsak delavec tudi v vsaki ušivi tovarni zasluži \$100 na teden (?!?!?)... če so korporacije lani in predlanskim pobasale kljub vsem vojnim davkom dvakrat toliko čistega profita kot leta 1939 ali 1938—zakaj naj bi jaz prodajal živino po 16 ali 18 centov funt, svinje po 14 ali 15 centov..."

Tako nekako modrujejo farmarji. Obenem pa čitajo, da je vlada lani izplačala več kot pol milijarde dolarjev subvencije mesarske- mu trgu, da niso ti veleprofitorji ostali zadaj za drugimi vojnimi profitorji. In kljub temu, da je ta trst lani imel rekordne profite —po odbitku vseh davkov—so lobisti zadnjice tulili v Washingtonu, da bodo šle velike klavnice na—kant. Vse to seveda za blufanje javnosti.

Se nekaj? Ko je skupina mesarjev v New Jerseyju nedavno sku- šala dobiti 12 vagonov mesa iz Kanade, in to po nižji ceni kot je določena po OPA, je državni departament ustavil to kupnjo. Baj- na zahtevo vojnega departamenta, češ, če ima Kanada kaj odvisne-

Glasovi iz naselebin

ODMEV NA DOPIS STAREGA NASELJENCA

Butte, Montana.—Lansko leto smo pričakovali oblika starega naseljenca, toda ni prišel, ven- dar pa so mu zmeraj vrata od- prta in bo dobrodošel, ako se bi oglašil pri nas.

Mnogi so me vpraševali, ako je bil pri nas, ter naročali, naj ga pripeljemo k njim v vas, ako bi prišel. Ker pa se stari naselje- nec le ni oglašil toliko časa, so nekateri že menili, da je mogo- če umrl. Da temu ni tako, je priča njegov dopis, ki je pred nekaj tedni zagledal beli dan v Prosveti in razveselil mnoge Prosvetine čitatelje.

Tudi jaz sem bila presenečena, ko sem čitala, da so tri ženske pisale grda pisma staremu nase- ljencu. Najbrže so jih pisale kakšne mačhe, ki se čutijo kri- ve, ali pa tercijalke. Ženske, ki kaj drže do sebe, ne bi žalele sta-rega moža.

Ni še dolgo tega, ko sem slišal nekega 11-letnega dečka, ki je izrekel grdo besedo. Mati ga je nato posvarila, da ne sme nikoli več izreči grde besede, on pa ji je odgovoril, da bo šel v soboto k spovedi in duhovnik bo odpu- stil vse grehe. Približno tako si mislijo same pri sebi tercijalke. Nedavno je neka ženska pripela gorko zaupnico neki tercijalci. Ako ne bi zaslužila klofute, je ne bi dobila. Tudi tiste ženske, ki so pisale staremu naseljencu in ga žalele, zaslužijo, da bi ob- čutile nekaj prav gorkih.

Ko je v Prosveti izhajal življe- njepis starega naseljenca, se je naročila na dnevnik Prosveto Mrs. Sumina in v splošnem je bila Prosveta tedaj iz rok v roke, kajti tisti spis je bil res zanimiv. Mr. Vertin naj se zopet kaj kmalu oglasi.

Sledeči so darovali po \$5 za staro domovino: rojak Prus in žena, Gornik in žena in Anton Kastelitz.

Kristina Kastelitz.

SLOVENSKI DAN, KONVENCIJA IN DRUGO

Cleveland, O.—Kakor je bilo že v raznih časopisih poročano, bodo tukajšnje podružnice SAN- Sa in JPO-SS priredile velik shod, in sicer v nedeljo, 8. julija, na prostorih Slovenskega društvenega doma v Euclidu, O.

Program bo obširen in pester, ker pa ste o njem že precej čit- ali, ga ne bom podrobno nava- jal. Rečem le-to: ne zamudite te- velike in pomembne manifesta- cije slovenskega naroda. Za vse posetnike bo dosti raznovrstne zabave v notranjih prostorih in prav tako zunaj, kjer so kušata drevesa in pod njimi bodo po- stavljene stojnice, da bo videti kakor na starokrajsem sejmu. Društveni dom ima tudi več mo- dernih balinšč. Balincane je zelo priljubljen sport, posebno med Primorci in Vipavci. Torej bo prijetna zabava tudi na bali- niščih in obstala bo marsikatera "rešča".

Na programu bodo nastopili tudi vsi napredni pevski zbori, in sicer skupno in posamezno.

Na sejmu bo izžrebanih veliko krasnih predmetov, med njimi tudi krasna električna peč. To- rej posetite Slovenski dan vsi in

ga mesa, ga bo vzela armada... Za majnarje in druge civiliste je dober fabriški cunjasti kruh, iz katerega so izprežani vsi vitamini (pri mlajši moke) in kateri je navadno le napol pečen.

To vam je—"svobodno podjetništvo"! V resnici svobodno profi- tarstvo, svobodno izkoriščanje. Ampak dokler so ljudje taki kot so: dokler se bodo delovne mase pred volitvami navduševale za reakcionarne in "liberalne" politike, ki se dušajo na "free enter- prise" in se ližejo kot—"prijatelji delavstva," v kongresu ali kabi- netu pa skrbje, da ne bo izpadel niti en sam las z glave boga Pro- fita, toliko časa bodo te mase po volitvah še godrnjale in tavale kot izgubljene ovce po prerijski puščavi.

In dokler bodo nosile svoj zaslužek "free enterprizerjem," malim in velikim, namesto v zadružno trgovino, ali jo pa ustanovile v svojem okolišču, ako je ni, toliko časa bodo v takih časih, kakršni so danes, tudi "čikne" letele na črna tržišča. Tudi mesa s špehom vred bo in ga je dovolj na črnem tržišču, po dobrih restavracijah pa beefsteaka po \$2 do \$3 porcija.

Torej če nimate mesa in tudi ne špeha, da bi zabelili žgance, naj vam bo čezdočenje pa to, da je kongres pravkar sprejel postav- ki, pravi, da mora OPA skrbeti, da bo vsaka klavniška firma, maia ali velika, lahko napravila od vsakega prašiča, teleta, krave, bika, ovce itd.—"primeren profit." Če vas bodo mučile skomine po mesu in špehu, tolažite jih s tem, da je kongres mesarskemu trgu obljubil še večje subvencije, tako da se bodo lahko "free enter- prizerji" valjali v PROFITU kot se zadnje mesece valjajo v blatu farmarjeve svinje.

s tem pomagajte našim bratom in sestram v stari domovini, kaj- ti ves čisti dobiček je namenjen za hitro pomoč revni stari do- movini.

V zadnjem glasilu Prosvete sem čital, da je odgodena kon- vencijska SNNP za nedoločno do- bo. To je pravilno in pravično za vse v teh časih. Razumljivo je, da bi bilo nerodno za vse zbo- rovalce in za vsa društva v oko- lici Eveletha, ako bi se konven- cija vršila v teh kritičnih raz- merah.

Spodaj podpisani sem bil iz- voljen za delegata tudi za to konvencijo, ampak najbrže se ne bi mogel udeležiti, ako bi se vr- šila v avgustu v Minnesoti. Za- držan bi bil radi mojega stra- žniškega dela, kajti pri tem po- slu se ne da kar v en dan dobiti prostega časa. Posebno dva te- dna ne. Celo počitnic ne moreš dobiti, kadar bi se sam domislil, ampak kadar ti jih odločijo na glavnem policijskem stanu. Na- ša stražarska enota namreč spa- da pod okrilje policijskega de- partamenta.

Torej odgoditev konvencije je na mestu za vse. Naj se z njo počaka toliko časa, da bo pravi konec vojne, toda vršila se naj bi v Minnesoti, kot je določila konvencijska v Pittsburghu.

Zadnje čase prihaja domov veliko vojakov, med njimi tudi mnogi, ki so bili ujetniki v Nem- čiji. Skoro na vseh ujetnikih se poznajo posledice hudega trplje- nja in stradanja. Mnogi pa so bolni na želodeh. Sramota je, kaj so počeli Nemci z ujetniki in drugimi sužnji. In ti "nad- ljudje" so se vedno širokoustili, da so kulturni, sedaj pa vidimo, kam so ta narod zapeljale velike barabe kot so Hitler in njegovi zločinski pristaši.

Anton Jankovich.

OBISKAL NEČAKA

Auburn, Ill.—V Prosveti sem čital o ujetniku Karlu Lapanji, ki se je tedaj nahajal v taboriš- ču v Goldenu, Utah. Obrnil sem se nato na upravnika Pro- svete Godino in on je konstatir- al, da je Karel Lapanja moj ne- čak, nakar sem ga šel obiskat.

Kdor nima danes važnega vzroka za potovanje, naj nikar ne gre na pot! Od Springfielda do Chicago in od Chicago do St. Paula, Minn., sem se prilično udobno vozil, od tam naprej pa sem moral polovico poti stati.

V St. Paulu so šli mnogi pot- nikji kavi in ostal sem sam na sedežu, ko pa so se povrnili, se je pričela neka ženska zelo stiskati k meni, vendar pa sem takoj spoznal, da ne iz ljubezni, temveč zato, da bi me izpodrini- la s sedeža. Ko se je še neka druga ženska sedla k nji, se ji je izpolnila želja za nedoločen čas. Na prihodnji postaji je mnogo potnikov izstopilo in jaz sem se presedel na drug sedež, toda s tem ni bilo konec drenaža, kajti na vlak je prišlo več potnikov, kot jih je izstopilo ter so zopet prisideli k meni dve ženski. Ena je imela otroka in tako smo se drenjali na tistem sedežu kar štiri osebe.

Na neki postaji pa sem tudi jaz izstopil z namenom, da bi si kupil skodelico kave, toda je

nisem dobil, kajti vojaki so bili prvi na vrsti in dejali so mi naj počakam, morda bo kaj ostalo. Nisem čakal, temveč se vrnil v vlak; prav tedaj ko sem vstopil, pa je tako počilo, da sem mislil, da je kraška strela udarila v mo- jo glavo. Nič zato, sem si sam pri sebi mislil, železniška druž- ba bo plačala odškodnino in po- vrnila stroške za vožnjo. Poti- pal sem si nos, da ugotovim, če je še cel, pa še kri ni tekla iz njega. Sprevodnik nam je pove- dal, da se je sneslo kolo z enega izmed vozov. Vlak je stal v sa- motni pokrajini več kot uro, preden je bil voz popravljen.

Joseph Lapanja.

SLOVENKA IŠČE SESTRO IN SVAKA

Detroit, Mich.—Članica Mary Jeron, ki ima dva sina v arma- di, mi je izročila to pismo s prošnjo, naj ga pošljem Prosveti v priobčitev. Ker so pisma iz Evrope v teh časih zanimiva, sem prepričan, da bo zanimalo tudi čitatelje Prosvete.

Pismo je datirano 19. maja v Veroni, Italija, in se glasi:

"Draga družina Joseph Ze- lenc!

Minila so že štiri leta, odkar ne dobimo nobenega sporočila o Vas. Veliko veselje mi je na- pravil slovenski rojak, s katerim sem se seznanila tu v Veroni. Njemu bom oddala to pismo in on ga bo poslal v Ameriko v slovenski časopis, kajti Vašega naslova nima in ne vem, kje se nahajate.

Dne 1. decembra l. 1943 sem sama pribežala v Italijo. Doma je bilo nevarno, kajti Nemci so mnogo družin odpeljali fante in dekleta na mobilizirali. Ljudje so se pričeli umikati na vse strani. Mnogi so odšli v Trst. Jaz sem šla od doma, doma pa je ostala le mama in sestra Va- da. Brata Lovra so že prej po- klicali k vojakom, dasiravno te- daj še ni imel 16 let. France je bil kaplan v Mirni na Do- lenjskem. Tudi njega so pre- gnali.

Do 1. januarja t. l. sem stalno dobivala pošto od mame in se- ster; bili so vsi zdravi, le mama je mnogo jokala in žalovala po nas, ki smo razkropljeni po sve- tu. Zadnje mesece pa ne dobim nobenega glasu, kajti pošta je še vedno ustavljena. Komaj čaka dneva, ko sem bom zopet vrnila domov v domovino.

Velike skrbi in bolečine je na- pravila ta vojna namreč slo- venskim materam. Same so mo- rale gledati, ko jim je kruti Hitler dal umoriti moža, sina a- li pa hčer. Redke so družine, ki ne bi bile prizadete, kajti po slovenskih krajih je bilo prelite veliko krvi. Posebno hudo je trpela Dolenjska. Na mnogih

krajih se ne pozna, da je stala kdaj vas.

Po dežju pride sonce. Tako pravi slovenski pregovor. Kon- čan je besneč boj in pričena se novo življenje. Prišel je reši- telj, zapeli so zvonovi, ljudstvo v Evropi se je zradovalo. Po- vrnili se bomo v domovino in segli v roke tistim, ki so še osta- li, in poljubili grob tistih, ki so padli za domovino.

Pozdravljam Vas in vse slo- venske družine. Sestra Ane Ze- lenc—Antonija Kunstelj."

Drugo pismo, ki ga je pisala Antonija Kunstelj družini Jeron v Detroitu, pa se glasi:

"Spoštovana slovenska družina!

Dovolite, da se Vam predsta- vim. Pišem se Tončka Kunstelj, doma iz Vrhniške pri Ljubljani. Imam sestro v Ameriki, poroče- na Zelenc. Njen mož Josip Ze- lenc je čestokrat pisal v Glasu Naroda. Prosim Vas, če bi od- dali to pismo v priobčitev čas- opisu, kajti nimam naslova sestre in ne vem, kje se nahaja.

Zelo sem bila vesela, ko sem spoznala Vašega sina in se z njim pogovorila v materinščini. Tukaj govore vsi samo italijan- ščino. Slovenci smo bili pogna- ni po vsem svetu, to Vam bo lahko povedal Vaš sin, ko se vr- ne v Ameriko.

Iz srca se Vam zahvaljujem za Vašo prijaznost in Vas prav- lepo pozdravljam. Antonija Kunstelj."

Frank Tehovnik.

ČASOVNI KOMENTARJI

Chicago, Ill.—Deset, petnajst milijonov ruskih življenj, ki so za zmeraj ugasnila v boju proti nacifašizmu, ne pomeni nič za nekatere reakcionarje, ki nepre- stano kažejo s prstom, češ, le ameriški tanki in aeroplani so stili glavo nacifašističnemu zma- ju. Pri tem pa pozabijo, da morajo tanke in aeroplane vo- diti živa bitja, življenje enega samega živega bitja pa je več vredno kot sto tankov ali tisoč aeroplanov.

Kapitalistično časopisje, ki se zelo trudi, da bi čim bolj zasluzelo, da bi jih imela delavska Rusija v tej vojni, je popolnoma ignoriralo sledečo izjavo kongresnika Patmana, ki jo je podal ob priliki neke de- bate v kongresu:

"Prepričan sem, da se bo vr- nilo milijon ameriških vojakov domov k svojim ognjiščam, kar je zasluha Rusije. Rusija je re- šila milijon ameriških življenj, vsled tega jaz ne mislim voditi boja proti njej, temveč sem pri- pravljen potrošiti kakršno koli vsoto v svrhu ohrane ameriških življenj. V tej vojni smo Ame- ričani trošili denar, pošiljali o- rožje, tanke in aeroplane Rusi- ji, Rusija pa je pobijala našega skupnega sovražnika in tako pripomogla, da se bo mnogo na- ših vojakov povrnilo domov."

Tone Grdina, poznani kato- liški lajik, ki je pred mnogimi leti zabijal vrata cerkve sv. Vi-

Harry Bridges (zgoraj), predsednik unije pristanišnih delavcev CIO, katerega je zvezno sodišče nedavno obvarovalo pred deportacijo v Avstralijo, njegovo rojstno domovino. Na levi spo- daj je vrhovni sodnik William O. Douglas, ki je podal odlok veči- ne, na levi pa justični tajnik Frances Biddle, ki je vodil postopanje proti Bridgesu.

da v Clevelandu, je imel na ka- toliškem shodu v Jolietu ognje- vit govor, ki pa je bil v bistvu poln "scaganosti." Med drugim je tudi povedal, da mu je neki dober katoličan, faran sv. Vida, dejal, da bi bilo pravilno, da bi z bombami zavezniki razbili Va- tikan.

Pristaši svobodnega podjetni- štv, z drugimi besedami, pri- staši oderuskega, izkoriščeval- nega kapitalističnega sistema, neprestano povzdigujejo ta "naj- boljši, svobodni socialni in gos- podarski sistem" ter kažejo na napake kolektivnega, ljudskega sistema, kateri se danes agre- sivno uveljavlja po Evropi (cel- v katoliški Italiji, kjer ima de- ž papež; v Italiji je namre- bila pred kratkim sestavljen- nova vlada, v kateri imajo od- govorna mesta trije socialisti in trije komunisti) in tudi Aziji.

Kakšno pa je v praksi to "svo- bodno podjetništvo"? V tej vo- ni imamo dosti prilik opazovati, kako "imeniten" je kapitalistični sistem. Goljufija na debelo, ka- mor koli se ozremo! Kapitalisti so nagrabili toliko denarja, da ne vedo, kam z njim. Vlado goljufajo kot za stavo, na koncu pa mora za vse to plačati mali človek s trdim delom svojih rok. Mali človek je bil revež in ostal bo revež tudi po tej vojni, dasi- ravno si je zaslužil nekaj dolarjev, kajti tiste dolarje mu bodo pobrali, še predno se bo tega zavedal.

Ohljski governer Lausche.

"naše gore list," še ni do sedaj storil ničesar za naše brate in sestre v stari domovini. Pišec je bil vedno pod vtisom, da je "naš France" v bistvu plemenit mož, toda njegovo ignoriranje težnj slovenskega naroda priča drugače. Saj se menda ni od- zval še niti enemu apelu, da bi se udeležil te ali one slovenske priredbe, odkar je governer. Ko je bil še sodnik, je bil drugačen, sedaj pa nima časa za Sloven- ce...

Prihodnjo nedeljo se bo vršil velik shod v Clevelandu, kate-rega čisti dobiček je namenjen za naše brate in sestre v stari domovini. Odbor pričakuje, da se ga bo udeležilo okrog štis- tisoč ljudi. Povabljen je bil tu- di governer Lausche, toda odge- voril je, da nima časa, čas pa je imel zadnjo nedeljo, ko se je udeležil banketa dvesto Babi- tov v Lorainu...

Urednik Ameriške Domovine

Debevec je imel članek v cleve- landskem Plain Dealerju, v ka- terem je pobijal nekega Italija- na, ki je trdil, da je Trst zgo- dovinsko italijanski. Do tu je vse dobro. Toda Debevec se je pobahal v svojem lističu, kakor da bi bil on edini Slovenec, ki je razložil Američanom pravice Slovencev do Trsta, Primorja in Istre. Vendar pa temu ni tako: V Chicago Sunu je bil priobčen članek o istem predmetu od Freda Vidra, gl. tajnika SNNP in podpredsednika SANSa, ured- nika Prosvete Garden je imel de- bato o tržaškem vprašanju v The Progressivu, Ivan Jontez v Cleveland Pressu, rojak Vičič v Cleveland Newsu, Richard Za- vertnik, sin pokojnega Jožeta Zavertnika, pa v čikaškem Timesu, Daily Newsu, reviji New Republic in Christian Sci- ence Monitorju, Ivan Molek v New Dealerju. Poleg navedenih pa so najbrže prodrli v ame- riški časopisje tudi drugi ro- jaki.

Torej Debevec neupravičeno povzdiguje samega sebe!

Na svetu se gode res čudne stvari: Neki Čikažan je lovil kače, jih namakal v alkoholu, nato pa vžil "kačjo brozgo" za zajtrk. Njegova družina ga je radi tega obtožila in sodnik ga je obsodil na 6-mesečno proba- cijo.

W. H. Hatch iz Fort Wortha, Tex., je razmesaril svojo ženo, nato pa dejal časnikarjem, da je vesel, ker je storil zločin, kajti po zločinu je bolj spal kakor kdaj poprej v svojem življenju.

Neki čikaški 17-letni mlade- nič pa je hotel storiti silo svo- jemu 14-letnemu dekletu, ko pa se mu je branila, jo je obklat, življenj. V tej vojni smo Ame- ričani trošili denar, pošiljali o- rožje, tanke in aeroplane Rusi- ji, Rusija pa je pobijala našega skupnega sovražnika in tako pripomogla, da se bo mnogo na- ših vojakov povrnilo domov."

Tone Grdina, poznani kato- liški lajik, ki je pred mnogimi leti zabijal vrata cerkve sv. Vi-

Milan Medvedek.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

Pet sto let tiska

Etbin Kristan

Davno preden se je začela pisana zgodovina, v prvih začetkih občevanja so ljudje občutili potrebo, da na kakšen način zabeležijo reči, ki bi se sicer pozabile pa jih je bilo treba zapomniti, ker bi sicer nastala škoda. Se danes imamo navade, ki segajo v davno pozabljeni "barbarsko" preteklost in včasih se služijo svojemu namenu. V robec si naredimo voz, ki naj nas spomni, da moramo storiti to in to. Res, včasih potrebuje kdo še en voz, da ga spomni, kaj pomeni prvi. Drug ima boljši spomin in se ne zmoti, tudi če ima toliko vozov, kolikor jih robec prenese. Na vsak način bi bila beleznica bolj zanesljiva, toda starih navad se je težje odvaditi kot naučiti kaj novega.

No, robec ni tako neznansko star, ampak človeku je bolj pri roki kot vrv, ki mu je mnogo prej služila za take spominske ozle. Morda še starejši je robaš, kos palice, v katero se nadeja zarez. Taki mehanski opomini so bili le začetek, iz katerega so se polagoma razvila vsakovrstna znamenja, služila ne le tistemu, ki jih je naredil, ampak tudi drugim, včasih znancem, včasih tujcem, včasih potomstvu.

Dokaze o rabi takih sredstev so našli v vseh pogojih krajev sveta, na Kitajskem, v Tibetu, v severni Afriki, v južni Ameriki. Tukaj, kjer je nekdanji cvetela Evropa in visoko razvita država Inokov, so na primer imeli takozvani kvipus, po več vrvi, visečih s prečne palice, včasih različnih barv in na razne načine povezanih. Najbrže so služile te vrvi v prvih začetkih le kot števni pripomočki, podobni tistim, ki jih včasih vidite pri Kitajcih s premičnimi kroglicami. Pozneje se je pa to bolj in bolj razvilo in z raznovrstnimi znamenji, ki so se dali napraviti z vrvicami in vozli, so izvedenci znali za znanovati važne dogodke, zakone in vesti, ki so se razpošiljale po deželi. V vsakem razpisnem mestu so imeli človeka, katerega so bila vsa znamenja znana in je lahko razvozil vsako poročilo.

Nekaj rovašu podobnega je še vedno v rabi med avstralskimi domačini, živčimi prav za prav še v kameni dobi. Če pošlje kdo vest v oddaljen kraj, odlomi vejo in napravi vanjo zareze, sedaj z nožem, včasih pred prihodom belcev pa z ostro školjko lupino in poda svoje poročilo slu, ki naj ga odnese. Zareze nimajo torej same na sebi pomena, ampak služijo spominu sla. Med drugimi plemenji so pa tudi zareze sčasoma dobile pomen in mnogo "diplomačnih dokumentov" je bilo izdelano na ta način.

Nobena metoda ni popolnoma zadovoljevala in človek je vedno iskal sredstva, ki naj bi mu bolje pomagala. Še ko je človek prebival po votlinah, je delal risbe na kosteh in slikal skale. Posebno važni za poznejši razvoj se pa zde kamenčki, pomazanji z različnimi znaki, ki jih je našel Ed. Piette na levem bregu Arize na Francoskem in spadajo v začetek neolitike dobe, ko je bil kamen še vedno glavno sredstvo in so kovine bile neznane, civilizacija se je pa že zelo razlikovala od starejše dobe.

O pravem pomenu teh predzgodovinskih "frnkoli" so različna mnenja; nekateri mislijo, da so kamenčki služili le igram, drugi pa, med njimi Piette sam, verjamejo, da so bile to nekakšne črke in nekateri so res zelo podobni poznejšim ciprijskim znakom, drugi pa nekaterim črkam poznejšega feničanskega alfabeta. Če je res kaj v tem, bi bil to prvi poizkus znakov za dele, iz katerih je sestavljena vsaka ljudska govornica.

Čim večje so postajale družabne potrebe, tem manj so stari načini zadostovali; iz davnega slikopisa, ki se je zlasti med ameriškimi Indijanci ohranilo do najnovejše dobe, so se drugod, med Asirci, Egipčani in Kitajci razvili sistemi, po katerih so se stalna znamenja lahko sestavljala na različne načine in tako omogočila izražati različne misli, ne da bi bila za vsako idejo potrebna posebna slika. Največjega pomena pa je bil prvi črkopis, katerega izum sedaj splošno priznavajo Feničanom. Kdo med njimi je bil veliki genij, je seveda neznan, kdorkoli pa je bil, ki se je domislil, da so vse besede sestavljene iz črk, ki se ne

spodarskih razmerah začel razvijati srednji razred, se zavedati in zahtevati več znanja, so Arabci imeli slavne šole. Ko so v trinajstem stoletju mesta po Evropi vzcvetela in se je skoraj neopaženo občutila vse večja potreba učenja, torej pisanja in čitanja, se je polagoma izdelovanje papirja začelo širiti iz arabskih kolonij po kontinentu.

Ampak druga težava je bila še vedno nepremagana. Odkod dobiti toliko prepisovalcev, da bi se potrebnih in važnih spisov dovolj pomnožili? Kako plačevati tako ogromno, tako nemogoče delo? Nekateri glave so se ukvarjale s temi vprašanji; nihče ne more povedati, kako dolgo in koliko jih je bilo.

Ne da bi bila Evropa kaj vedela o tem, so bili Kitajci zase že davno rešili tudi to vprašanje. Kdaj—to je še negotovo, ampak dognano je, da so imeli neke vrste tisk tisoč let pred Kristom, morda prej. To se pravi: za svoja znamenja, ki ne kažejo črk kakor v naši abecedi, ampak cele besede, kar dela stvar veliko bolj težavno, so imeli lesene izrezke, ki so se lahko rabili podobno kakor naše stampljice. Nadvse je verjetno, da se je to razvilo iz pečatov, katere so rabili na Kitajskem že davno prej, bodisi da so jih iznašli sami ali pa sprejeli od Babiloncev, ki so jih pritiskali na ilovnate plošče in dali, da so se posušile. Na vsak način so se našle kitajske stare knjige, ki so bile "tipografirane".

Evropi, ki ni vedela, ni to nič pomagalo. Njene glave so se morale ukvarjati s problemom, kakor da ni rešen nikjer. Seveda, pečate so poznali tudi tukaj, pečate vsake vrste in nekaterim možganom se je moralo zardeti, da bi se moralo dati tudi kaj več "natisniti" na podoben način kakor se "udari" pečat. Med drugimi se je s temi rečmi ukvarjal tudi Johan Gutenberg v Mainz, čigar pritožni ime pa je bilo Johann zum Gensfleisch, pa ga je izpremenil baje zato, ker je njegova mati bila doma iz mesta Gutenberg.

Leta 1438 je ta mož s tremi tovariši, prvi Andreas Dritzehn, drugi in tretji brata Anton in Andreas Heilmann ustanovil družbo "za tiskanje knjig." To je dokazano. Skoraj splošno mu tudi priznavajo, da je izumil črke, ki se lahko stavijo in stroji, s katerim se "postavljene" strani lahko pomnože.

Skoraj nobenega takega priznanja ni brez ugovorov. Kje je bil rojen Krištof Columbus? Kdo je sploh prvi odkril Ameriko? Še sedaj se razni narodi prepirajo o tem. Tako se prepirajo o nekaterih drugih rečeh, tako se prepirajo tudi o izumu tiska. V holandskem mestu Haarlemu stoji kip nekega Costerja, postavljen leta 1856.

Dobro znani pisatelj Hendrik Willem Van Loon, ki je sam holandske krvi, nima pa nobenega šovinizma v sebi, tudi holandskega ne, pripoveduje, da je neki De Jong, ki si je nadel latinsko ime Hadrianus Junius in je živel od leta 1511 do 1575 trdil v svoji (zelo dolgočasni) holandski zgodovini, da je "Laurens, Janov sin, imenovan Coster (kar je holandsko ime za mežnarja) izumil tisk s premičnimi črkami in vršil to umetnost v svojem rodnem mestu Haarlemu. Eden njegovih pomočnikov, čigar pravo ime je bilo John, je ukradel njegovo tajnost in z njo pobegnil v Mainz, kjer je tiskal za svo-

je korist. Drugo Johnovo ime mu ni znano in se ne briga za to."

Vse to—pravi Van Loon—je skrajno negotovo. Junius je pisal sto let po Costerjevi smrti in v sto letih se take govorice čudno izpreminjajo. Pač pa je res, da so našli stare holandske knjige iz prve polovice petnajstega stoletja in na vezbah kose papirja, nedvomno natisnjene s premičnimi črkami. Ti papirnati kosi bi torej bili starejši od Gutenbergovega dela; sicer pa ne vemo o njih nič kakor ne o Costerju. Ampak Holanci so bili patriotje in so mislili, da mu morajo postaviti spomenik.

Najsi se je ideja splohla neodvisno v Gutenbergovi glavi ali pa, kar je bolj verjetno, ker je bolj razumljivo, je nanj vplivalo iskanje mnogih umov njegovega časa, neoporočno je imel za izum mehaničnega tiska in za njegovo porabo velike zasluge. Seveda je, kakor vsak izumitelj, le člen v verigi, ki se razteza za njim in pred njim.

Možnost tiskanja knjig v velikih množinah—ne glede na velikanse olajšave poslovanja s pomočjo trgovskih tiskovin—je seveda imela čudovit vpliv na duševno življenje po civiliziranem svetu. Tiskarski stroj je omogočil časopisje, ki je postalo eden najpomembnejših faktorjev napredka na eni in reakcije na drugi strani in dala prihaja iz tiskarn mnogo, mnogo nepotrebnega, je vsa škoda, ki jo povzroča slab tisk, stokrat odtehtana z resničnim znanjem in zdravo zabavo, brez katere ne bi bilo napredka za široke plasti vseh narodov.

Če pa je tiskarstvo služilo razvoju, daje tudi samo sliko razvoja, ki se skoraj zdi vsa prepletena s čudeži. Prve črke so bile delane z roko; delo je bilo nerodno in počasno. Prvi stroj je moral biti zelo primitiven in ne preveč pripraven. Toda načelo je dolgo ostalo neizpremenjeno in za nekatere potrebe še ni zavrženo. Še se razna dela storijo z rokami iz posameznih črk; še se rabi—seveda ne več leseni—ročni stroj za razne tiskovine.

Na drugi strani pa stoji cele vrste stavnih strojev, ki vlivajo črke iz svinca, jih vežejo v vrste, merijo te in vse to sestavljeno delo kontrolira stavec kakor da pritiska tipke pisalnega stroja. Ogromni rotacijski velikanji, neznani v naših mladih letih, podobni skrivnostnim stavbam, požirajo cele milje belega papirja in na drugem koncu padajo iz njihovih žrel pravilno složeni, za kolporterje pripravljene debeli časniki; na tisoče, na stotine, na milijone jih prihaja—iz mrtvih strojev med živimi ljudi. Štiri sto let so bile izpopolnitve in izpremenitve neznatne; zadnjega pol stoletja je postavilo industrijo skoraj na glavo in nihče ne ve, kaj se priinesejo prihodnja desetletja.

Kakor s tiskarstvom, je pa z vsem, kar ustvarja človeški um; počasi gre v začetku in ta začetek je dolg. Sredstva so omejena, pripomočki ubožni, cilji bližnji, zapreke pa velike. Treba je silne volje in zaupanja in vztrajnosti. Kljub razočaranjem in porazom je treba riniti naprej. Prva mala ovira pade, komaj za spoznanje zadoščanja, pa naprej. Mnogo jih omaga na poti, mnogo jih ne doseže novih postaj pred smrtjo, učenci in sledbeniki stopajo na izpraznjena mesta in vlečejo dalje. Naenkrat—včasih presenetljivo se prikaže uspeh, dolgotrajni trud in žrtve so opravljene, novi vidiki se odpirajo in vse strani, obzorja se širijo, in kar je včasih ležlo, drvi, drvi—naprej!

Tiskarstvo—plod napredka. Tiskarstvo—sredstvo napredka.

Tiskarstvo—simbol napredka. Pet sto let dokazov, da je napredek živa sila—kljub nasilstvu in reakciji.

Argentina bo zaprla nemški banki

Buenos Aires, Argentina, 3. jul.—Vlada je naznanila, da bo zaprla dve nemški banki, ki še poslujejo v Argentini. To sta Banco Aleman Transatlantico in Banco Germanico Americano del Sud. Skladi obeh bodo transferirani v argentinsko državno banko. Vladni dekret določa preklic legalne inkorporacije nemških bank.

John Williams in John Scott sta se tri leta borila na Filipinih kot gerilca. Oba sta člana unije mornarskih kuhov CIO in sta prišla domov v Ameriko na oddih.

Slovenski vodniki in preroki

DR. IVAN LAH

(Nadaljevanje)

Dr. Janez Evangelist Krek (1865-1917)

Pot, ki so jo nastopili naši narodni voditelji, je bila prava in naravna: odgovarjala je duhu časa in vodila do uspehov v borbi s sosednimi narodi, ki so se borili pod istimi gesli svobode in napredka. Njih cilj je bil: razširiti slovensko misel v jugoslovansko smer, okrepti slovanstvo z gospodarskim delom, očistiti domačo zemljo tujcev, pridobiti narodnemu jeziku popolno pravico v šolah in uradih—ter osvoboditi narod zastarelih nazorov, ki so se zdeli radi splošnega evropskega napredka ovira za svoboden razvoj na duševnem in gospodarskem polju.

Iz početka je naše vodnike v njihovem boju podpirala tudi narodna duhovščina, ki je s svojim delom in vplivom mnogo pripomogla, da se je v borbi za narodni jezik uveljavljala tudi naš kmečki stan. Toda naravni kulturni razvoj je prinesel s seboj tudi ideje, ki so se zdele cerkvi nevarne. Nastalo je vprašanje, v kakšnem razmerju sta med seboj narodnost in vera. Simon Gregorčič je na to lepo odgovoril v pesmi "Blagovestnikoma", kjer je, proslavljajoč delo naših prvih slovanskih apostolov, zapisal besede:

Ta krst je bil edino pravi, bil krst duha je, krst življenja, krst prenovljenja, prerokanja, omiko z vero vred noseč, z obema narodnost družec.

Dočim je napredna slovenska struja trdila, da je prva dolžnost vsakega naroda, da se bori za svoje pravice in si osvoji vse pridobitve kulturnega napredka, da more tekmovali z drugimi narodi, je duhovščina skušala uveljaviti svoje versko stališče, češ, da je treba obvarovati ljudstvo pred zmotami modernega sveta. Iz te duhovščine je izšel dr. Mahnič, ki je proglasil, da se mora vse življenje katoliškega naroda razvijati na strogo cerkveni podlagi in da moramo odklanjati vse, kar se ne strinja z verskimi nazori.

Toda program so besede in najlepši načrti propadejo, ako jih ne uveljavimo z delom. Ljudstvo ni narod, a brez ljudstva ni naroda. Ljudstvo pa potrebuje velikega kulturnega in gospodarskega dela, da more pred vsem živeti na svoji zemlji, šele potem se more navduševati za velike ideale napredka in svobode. Zato je med ljudstvom popustila borbenost, ko je deloma doseglo narodne pravice, obenem pa opazilo, da se mu spodmika pod nogami rodna gruda in da ne more več živeti doma, ker ni kruha.

Tisoči in tisoči so zapustili svoje domove in družine in hiteli preko morja, da rešijo sebe in dom. V tej veliki gospodarski krizi našega naroda je bilo treba velikih združenih sil, da se reši zemlja in narod tuje nevarnosti. Kakor je Mihael Vošnjak reševal naša mesta s hranilnicami in posojilnicami, iz katerih so vzrastli Narodni domovi, središča našega prosvetnega in narodnega dela, tako je bilo treba velikega združnega dela na kmetih, da se v njem reši naš kmet v boju za obstanek.

Tega dela ni mogla izvršiti naša podeželska inteligenca, ki je vzrastla še v starih tradicijah in ni našla one zveze z ljudstvom, ki je za tako delo nujno potrebna. Gesla svobode in napredka so jo ločila od konservativnega kmečkega ljudstva, ki valed tega do gospode ni imelo pravega zaupanja. Ni bilo pravih gospodarskih delavcev, ki so se tu in tam pojavljali le med dobrimi učitelji—samouki. Našli pa so se tudi ljudje, ki so obupani položaj kmeta izrabljali v svoje sebične namene.

When ANNIVERSARY?
Wedding (or business) anniversary soon?
Celebrate the day with
Flowers
Phone or See
Your Florist Now • He'll Deliver or Wire

jevit in samosvoj, da bi bil zadovoljen z onemoglim brezdeljem gospode, ki je reševala ljudski problem brez gospodarske podlage. Bil je po duši revolucionar, po prepričanju naprednjak in po srcu Slovan. Hotel je oditi na univerzo in študirati slovanske jezike, pa si je nenadoma premislil in stopil v bogoslovje. Zdel se postati "božji berač", t. j. duhovnik v pravem pomenu besede, da bi deloval med ljudstvom in mu pomagal.

V tem zmišlju se pripravlja Krek v bogoslovju na svoje bodoče delo. Deloval je kot prednik, pisatelj in predavatelj v "Cirilskem društvu", študiral češko in rusko literaturo in navduševal tovariše za delo med ljudstvom. Njegov ideal je bil, da bi dobil službo v visoki hribovski fari, kjer bi mogel daleč od sveta skrbeti za svoje preproste ljudi, a škofu se je zdelo škoda velikega talenta in ga je poslal v Avguštinje na Dunaj, kjer se je njegov duh poglobil v socialne in moralne probleme sodobnega sveta in je našel tudi vzrok slovenski narodni bolezni. Krstil jo je "kinkanje".

Krek je bil odločen nasprotnik polovičarstva. Kakor je bil sam poln človek, tako je to zahteval tudi od drugih, posebno od onih, ki nastopajo v javnosti. Spoznal je, da ni dovolj, ako gledamo narod od daleč in ga vabimo za seboj z lepimi besedami, ampak da je treba stopiti med ljudstvo, z njim živeti in trpeti, boriti se in delati, skrbeti zanj z vsemi sredstvi, a le toliko, kolikor pospešujejo gospodarsko življenje: vse drugo le kvari pristno domačo ljudsko dušo in ne prinaša preprostemu človeku nikake sreče.

Najbolj pereče vprašanje je: vprašanje življenja, obstanka, borba za kruh. Zato je dr. Krek takoj po vrnitvi v Ljubljano odšel med slovenske delavce na Westfalsko in začel pisati svoje "Socialne pomenke", iz katerih je nastala njegova knjiga "Socializem". Dasi se je v svojih prostih urah vedno vračal k leposlovju in pisal pesmi, povesti in ljudske igre, se mu je vendar le zdelo, da mora izvršiti mnogo važnejše delo med Slovenci, t. j. organizacijo ljudstva na združni podlagi, da prepreči izsiljevanje in izseljevanje in z gospodarsko organizacijo izboljša slovenskemu ljudstvu tudi v državi večji pomen.

Bil je po vsej svoji naravi in pripravi poklican, da izvrši to veliko delo. Slovel je kot sijajen govornik, govoril je sedem jezikov in se ni strašil boja: "Radodaren bodi, stanovit in nepremagljiv v težavah," je učil svoje učence. Priznaval je, da je boj v življenju potreben, ker bi se sicer polenili in pomehkčili; stranke morajo biti, ker se v njih učimo organizacije in v borbi se preizkušajo naša načela.

Dr. Krek je bil pravi ljudski tribun, človek, ki ne more živeti sredi svojih štirih sten, ki ne rešuje vprašanj na suhoparnem papirju, ampak je najprej našel, kadar je sredi množice in čuti utripe tisočev, ki grejo za njim, ker pripoznavajo njegovo besedo. "Ven iz kavarniškega dima, fantje, ven na kmete, med ljudstvo," je bilo njegovo geslo. (Se nadaljuje)

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

ULJUDNO VABIMO VAS IN VAŠE PRIJATELJE
da posetite
SLAVNO OTVORITEV
MARTIN'S TAVERN-GOSTILNO
3234 West 23rd Street, Chicago, Ill.
V SOBOTO 7. JULIJA 1945
Pridite in pripeljite vaše prijatelje
Izvrstna godba, prigrizek in ples
MARTIN in ANNA SENICA, lastnika
Phone Bishop 7897

Ameriški vojniki v akciji v zadnjih dnevih krvavih bojov na Okinawi.

LEAFLETS DROPPED ON JAPAN BY SUPERFORTS

THESE ILLUSTRATIONS are included in many which are being dropped on Japan during Superfortress raids. At left, Uncle Sam stands above a Jap military leader with bombs and planes. The message on the back says in part: "The Gumbatsu (military clique) miscalculated America's fighting strength." At center, the message states that the Gumbatsu is pulling down the nation. At right, the picture of a Jap feudal warrior combating U. S. planes contains a message from a Nipponese sergeant. Air Forces sketches.

IZ MODERNEGA SVETA

Spisal F. S. FINŽGAR

(Nadaljevanje)

Skozi Petrove živce je širil skeleč blisk: Izdani! Ali ostal je miren. Niti atom krvi mu ni pljusknil v lice.

"To je laž, gospod nadzornik!"

"La-az? Povej, ali si bil pri bajerju?"

"Bil!"

"Kaj ste delali?"

"Pogovarjali smo se!"

"O čem ste govorili?"

"O tem, česar me dolžite, nismo!"

"Kaj potem?"

"Ne povem!"

"Kdo je bil?"

"Ne povem!" Peter je odgovarjal čez dalje trje in odločneje. Izpoznal je, da se je pričela igra—za vse.

"Zato ti povem jaz: Takoj imaš zapustiti to-varno! Poberi se!"

"Grem, toda pomnite, da se vsaka krivica ma-čuje!"

Peter je odšel brez pozdrava.

Po tovarni je šumelo mrmranje. Peter se je poslavljaj in dvanajsterim naročil, naj molče. Vsi so zrlji za Petrom, vsa srca so šla za njim. Ko bi bil Peter zakričal: Udarimo!—dvignilo bi se na stotine rok, zahreščali bi stroji, zagrmela kladiva in tekotni ure bi bila tovarna razrušena. Peter je čul to mrmranje, čutil je utripanje src in odhajal je, izgnanec, a vendar v svesti si, da se poslavljaj kot zmagovalec.

Novica je šla tudi med ženske. Vse so bile osuple in vse hkrati so se ozrle na Maretke. Njej je padlo delo v naročje, usta so se ji odprla—ali glasu ni bilo skoz nje. Zajokalo je srce s tistim strašnim jokom, ki navda človeka z bolestjo, kakor bi vsak živec posebej trgal z železnimi kavlji.

Korta edina ni pogledala Maretke. Prihujila se je na stolčku in delala dalje.

Nekoliko pred poldnem se je vrnil Peter v tovarno. Prišel je prazne oblečen in potkal na vrata ravnatelja.

"Prosim, če smem govoriti. Moje ime je Peter Rožman, delavec pri Martinovi peči."

"Da, isti, ki mu je nogo ožgalo. Ali je že zdrava?"

"Danes sem prišel na delo, pa me je gospod nadzornik zapodil—in sicer brez vzroka."

"Brez vzroka? Hehe, tako ne bo! Vzroka je bilo gotovo dosti. Gospod nadzornik gotovo ve, kaj dela!"

"Oprostite, jaz pravim, da ne ve, kaj dela. Meni se je podtaknil izmišljen vzrok!"

"Pojdite ven in počakajte, da vas pokličem!"

Peter je odšel na hodnik, ravnatelj je pozval Semena.

"Kaj je s Petrom Rožmanom? Zakaj ste ga odpustili?"

"Zvedel sem, da hujska delavce in da jih nagovarja, naj me ubijejo!"

"Tako? Ne verjamem. Ali imate dokazov?"

"Korta mi je povedala, da so imeli shod pri Črnem bajerju. Čula je moje ime in videla je dvigati pesti!"

"Drugega nič?"

"Ne, gospod ravnatelj!"

"Slab dokaz. Korta je pijanka, vlačuga. Vi ste se prenačili!"

"Oprostite, gospod ravnatelj, upam, da se nisem. Ta Rožman že dolgo ruje; vede se silno arogantno. Vsa disciplina bo skvarjena. Kako mi je odgovarjal! To je bilo grozno! Drugače nisem smel ravnati, sicer je najbolje, da grem, ker bi se me nihče ne bal."

Direktor je kadil portoriko in hodil s trdimi koraki po parketu.

"Pojdite!"

Nadzornik je ponižno odšel.

"Ta človek je zaletel, toda železna roka. In disciplino, seveda disciplino razume.—Rožman mora biti odpuščen, sicer se Semenu izpodkoplje ugled. Je že vrag! Ravnatelj naj pokriva grehe uslužbencev.—Torej zborovali so. Zaradi čezurnega dela! To je tudi nadzornikovo delo. Prepovem mu, da poslej ne ukrene ničesar brez mene. Navsezadnje bo on ravnatelj, ne jaz!"

Ravnatelj je poklical skozi vrata in Peter je vstopil.

"Vi ste torej hujskač? Ali ne veste, da vas damo lahko zapreti?"

"Vem, da me ne morete dati. Če si kdo izmisli grdo laž, ni še to povod za zapor!"

"Z menoj se ne boste pričkali! Od dela ste odpušteni, toda štirinajst dni še dobivate polovico plače. Pojdite!"

"Hvala lepa za plačo. Kruha si bodo prisluzile te roke drugod. Ko pa obnemorejo, trkala bodo na boljša vrata, kot so vaša!"

Peter je odšel. Po hodniku so doneli trdi koraki.

Direktor je obstal čemer in zamišljen pri oknu. Nad tovarno se je oglašil rog. Umazane postave so vrele na cesto. Ravnatelj je gledal te čete, ki so brez glasu hitele vsaka proti svojemu domu. Bilo je v tem molku, na teh počrnelih obrazih, v namršenih obrvih nekaj strašnega. Nehote se je ravnatelj vrinila misel, ali ni ta hrupna sila tako grozna, da lahko zamaje ves svet v tečajih? Ali je izključen dan, ko bi nezadovoljniji stresli s tlinikom in vrgli proč jarem ter vzravnali glave in stisnili pesti?

Ravnatelj je bilo neugodno. Zapustil je pisarno in šel v park, da ne bi dalje gledal te ne-mne slike, ki se je valila po cesti.

Peter je za tovarno pokalčal Maretke in se ji pridružil.

"Ali si že slišala?"

Maretka je zaihtela.

"Ne jokaj, lepo te prosim!"

"Saj ne morem drugače!"

Maretka se je naslonila spotoma ob Petra.

"Povej, zakaj te je zapodil?"

"Maretka, vse ti razodenem. Pripravi se na trpljenje! Še bolje pa je—da me pozabiš!"

"Ne, ne, nikoli te ne pozabim. Zakaj mi to praviš?"

"Pravim, da bi bilo najbolje. Mene so zapodili. Bogve, kdaj dobim delo. Ali odtod ne grem; Maretka, povem ti, da sem vodja delavcev, ki se prav kmalu upro in zahtevajo pravice. Tega ne vedo v tovarni. Tudi ti ne veš. Ali danes ti povem, ker se poslavljam. Bogve, kaj se še vse zgodi. Bodi prepričana, da nimam namena moriti—dasi ta človek, ta črna zver ne zasluži drugega. Namena nimam; ali zgodi se vse lahko. Zato te pustim sedaj; morda se le vse izpremeni, tedaj se vrnem — — —"

Peter je pogledal Maretki v objokane oči.

Iskal je v njih odgovora. In bral ga je, slišal je plač srca, ki je klical: "Pridi, vrni se!"

"Morda tudi padem, morda bom zaprt za to, ker se hočem boriti za pravico in braniti človeško kri—"

"Peter, nikar tega ne govori! Kako mi je hu-do!"

"Saj ti nisem govoril še nikoli. Danes sem ti moral vsaj nekaj povedati. Toda za sedaj molči! Ko pride čas, te morda poprosim, da izpregovoriš.—Ali boš?"

"Samo ukaži, Peter! Poslej mi je vseeno. Če ti trpiš, naj še jaz! Peter, jaz sem močan!"

"Daj mi roko, Maretka, velja! Ko pride čas, te poiščem in poučim! Z Bogom!"

(Dalje prihodnjč.)

rečeh, da je bil njen sum opravičen; in je zdaj o vsem poročala svoji materi.

Ta je kot razumna žena takoj povprašala ljudi, ali je imel oziroma ima gospod, pri katerem je njen nečak, kakoga sina; in je izvedela, da ima tega, ki smo mu rekli Rudolf, a da je zdaj v Italiji. Ko je še preračunala čas, kdaj da je odšel iz Španije, je videla, da je bilo natanko sedem let, ki jih je imel njen vnuk. O vsem tem je obvestila tudi svojega soproga, in skupaj s hčerko so se domenili, da počakajo, dokler ne vidijo, kako bo Bog odločil z otrokom. Ta pa je v štirinajstih dneh prestal vsako nevarnost, a v tridesetih je vstal.

Ves ta čas sta ga posečali mati in stara mati; kar se tiče pa gospoda in gospe, pri katerih je bil, sta skrbela zanj, kakor za lastnega otroka. Opetovano se je tudi dogodilo, da je rekla Dona Estefanija—zakaj tako se je klicala plemenitaševa žena—Leokadija, da je ta deček tako podoben njenemu sinu, ki je zdaj v Italiji, da ga ne more nikoli pogledati, ne da bi se ji zadelo, da vidi svojega sina.

Pri takih in enakih pogovorih se je nekoč, ko sta bili sami, ponudila prilika, da je Leokadija, ki se je bila v tem že prej sporazumela s svojimi starši, začela tako-le:

Tisti dan, gospa, ko sta izvedela moj oče in moja mati, da je njun nečak tako blizu smrti, sta mislila, da se jima je zaprlo nebo in da se je ves svet zgrudil nanju ter da sta izgubila vid svojih oči in oporo svoje starosti, če izgubita tega svojega nečaka. Oba namreč ga ljubita z ljubeznijo, ki daleč presega ono, s katero drugače starši ljubijo svoje otroke. Toda, kakor se pravi, da komur Bog pošlje bolezen, mu pošlje še zdravilo, ga je našel tudi deček v ti hiši; meni pa se je v njej zbudil spomin, ki ga v vsem svojem življenju ne bom mogla pozabiti. Jaz, gospa, sem plemenitega rodu, ker so plemenitega rodu moji starši in so bili to tudi vsi mojih staršev starši; in z le srednjim premoženjem so povsod, kjer so živeli, srečno ohranili svojo čast.

Ta človek je zaletel, toda železna roka. In disciplino, seveda disciplino razume.—Rožman mora biti odpuščen, sicer se Semenu izpodkoplje ugled. Je že vrag! Ravnatelj naj pokriva grehe uslužbencev.—Torej zborovali so. Zaradi čezurnega dela! To je tudi nadzornikovo delo. Prepovem mu, da poslej ne ukrene ničesar brez mene. Navsezadnje bo on ravnatelj, ne jaz!"

Ravnatelj je poklical skozi vrata in Peter je vstopil.

"Vi ste torej hujskač? Ali ne veste, da vas damo lahko zapreti?"

"Vem, da me ne morete dati. Če si kdo izmisli grdo laž, ni še to povod za zapor!"

"Z menoj se ne boste pričkali! Od dela ste odpušteni, toda štirinajst dni še dobivate polovico plače. Pojdite!"

"Hvala lepa za plačo. Kruha si bodo prisluzile te roke drugod. Ko pa obnemorejo, trkala bodo na boljša vrata, kot so vaša!"

Peter je odšel. Po hodniku so doneli trdi koraki.

Direktor je obstal čemer in zamišljen pri oknu. Nad tovarno se je oglašil rog. Umazane postave so vrele na cesto. Ravnatelj je gledal te čete, ki so brez glasu hitele vsaka proti svojemu domu. Bilo je v tem molku, na teh počrnelih obrazih, v namršenih obrvih nekaj strašnega. Nehote se je ravnatelj vrinila misel, ali ni ta hrupna sila tako grozna, da lahko zamaje ves svet v tečajih? Ali je izključen dan, ko bi nezadovoljniji stresli s tlinikom in vrgli proč jarem ter vzravnali glave in stisnili pesti?

Ravnatelj je bilo neugodno. Zapustil je pisarno in šel v park, da ne bi dalje gledal te ne-mne slike, ki se je valila po cesti.

Peter je za tovarno pokalčal Maretke in se ji pridružil.

"Ali si že slišala?"

Maretka je zaihtela.

"Ne jokaj, lepo te prosim!"

"Saj ne morem drugače!"

Maretka se je naslonila spotoma ob Petra.

"Povej, zakaj te je zapodil?"

"Maretka, vse ti razodenem. Pripravi se na trpljenje! Še bolje pa je—da me pozabiš!"

"Ne, ne, nikoli te ne pozabim. Zakaj mi to praviš?"

"Pravim, da bi bilo najbolje. Mene so zapodili. Bogve, kdaj dobim delo. Ali odtod ne grem; Maretka, povem ti, da sem vodja delavcev, ki se prav kmalu upro in zahtevajo pravice. Tega ne vedo v tovarni. Tudi ti ne veš. Ali danes ti povem, ker se poslavljam. Bogve, kaj se še vse zgodi. Bodi prepričana, da nimam namena moriti—dasi ta človek, ta črna zver ne zasluži drugega. Namena nimam; ali zgodi se vse lahko. Zato te pustim sedaj; morda se le vse izpremeni, tedaj se vrnem — — —"

Peter je pogledal Maretki v objokane oči.

Iskal je v njih odgovora. In bral ga je, slišal je plač srca, ki je klical: "Pridi, vrni se!"

"Morda tudi padem, morda bom zaprt za to, ker se hočem boriti za pravico in braniti človeško kri—"

"Peter, nikar tega ne govori! Kako mi je hu-do!"

"Saj ti nisem govoril še nikoli. Danes sem ti moral vsaj nekaj povedati. Toda za sedaj molči! Ko pride čas, te morda poprosim, da izpregovoriš.—Ali boš?"

"Samo ukaži, Peter! Poslej mi je vseeno. Če ti trpiš, naj še jaz! Peter, jaz sem močan!"

"Daj mi roko, Maretka, velja! Ko pride čas, te poiščem in poučim! Z Bogom!"

(Dalje prihodnjč.)

HOPKINS MEETS PRESS ON ARRIVAL

PRESIDENT TRUMAN'S SPECIAL ENVOY Harry L. Hopkins is shown talking to reporters at the National Airport, Washington, D. C. He had just arrived aboard a transport plane that carried him to and from Moscow with stops in Berlin and Paris. Hopkins immediately left for the White House to confer with the President.

Razni mali oglasi

DELO DOBE DEKLETA ALI ZENE
Močne ženske - "For Sanding"
Izkušnost ni potrebna
ZACETNA PLAČA 80c NA URO
48 UR NA TEDEN. STALNO DELO
—VPRAŠAJTE PRI—
GLIDER TRAILER COMPANY
1824 W. Kinzie St.
ZENE IN DEKLETA
dobe stalo delo. Pomoč v kuhinji, delati salato, pomivati posodo in druga dela.
Uposlevalni urad v 3. nadstropju
MARSHALL FIELD & CO.
State—Washington

Izkušeni mehaniki

DOBRO ZASLUŽIJO
pri
instaliranju in popraviljanju
Dry Cleaning Equipments
Delo dobite pri:

Rodin Bros. Co.

6039 Cottage Grove
PLAZA 1300

V Prosveto so dnevne svetovalne in delavske vestil. Ali jih čitate vsak dan?

DELO DOBE HIŠNICE

"JANITRESSES"

ŽENSKÉ ZA ČIŠČENJE
V VSEH DELIH MESTA

Delovne ure od 5:30
popoldne do 12. ure zvečer.

Vojno nujna industrija.
Rabimo tudi
pomočnice v jedilnici

VPRAŠAJTE pri:

ILLINOIS BELL

TELEPHONE

COMPANY

"EMPLOYMENT OFFICE"
ZA ŽENSKÉ

Street Floor
309 W. Washington

Street

ASSEMBLERS

MAINTENANCE MEN—SPRAYERS AND STOCK ROOM CLERK

DELAVCI IN VOZAČI, RAZKLADAČI IN OPERATORJI

ODPOŠILJATELJI IN MLADI MOČNI DELAVCI ZA

NAKLADANJE ŽELEZNIŠKIH VOZOV

100% vojno delo. 50 ur na teden, prosto zavarovanje, plačan počitnice, povojna bodočnost.

OGLASITE SE TAKOJ NA: 8200 SOUTH CHICAGO AVE

—ŽENSKÉ!—

ZASLUŽIJO DOBRO PLAČO PRI ZAVIJANJU

POSEBNIH STVARI ZA NAŠE

OBOROŽENE SILE!

IZKUŠENOST NI POTREBNA

CISTO IN PRIJAZNO STANJE!

A. H. BROMANN CO.

3910 W. 26th Street

CRAWFORD 5863

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vse

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice,

časnike, knjige, koledarje, letake itd. v,

slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem,

angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ.

DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vođstvo tiskarne

. Cene zmerné. unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4804

TRI NOVELE

Miguel Cervantes

Prevedel dr. Ivo Šorli

Moč krvi

(Nadaljevanje)

Ta glas pa se je širil že tudi dalje in dalje, od ust do ust, dokler ni prišel do ušes njegovih starih staršev in njegove skrivne matere, ki so, komaj obveščeni, kakor nori in vsi obupani dirjali k svojem ljubljencu. Glede na to, da je bil plemenitaš, ki ga je bil vzel k sebi, tako znan in tako imeniten, so jim povedali razni ljudje že na poti tja, kje je njegova hiša.

Ko so dospeli tja, je bil zdravnik že pri dečku. Plemenitaš in njegova žena, hišna gospodarja, ki sta jih imela za otrokove starše, sta jih prosila, naj ne jočejo in kričijo, ker bi to dečku nič ne koristilo. Ranocelnik, zelo sloveč zdravnik je otroka pregledal z vso skrbnostjo in spretnostjo, ter zdaj izjavil, da rana ni tako nevarna, kakor se je bil bal od začetka.

Ko ga je še obvezoval, se je Luis zbudil iz dobesedne nezvesti ter se razveselil, ko je za-

gledal strica in teto. Vsa solzna sta ga prala, kako se počuti. Odgovoril je, da dobro, samo telo in glava da ga zelo bolita. Zdravnik pa je prepovedal, da bi govorili z njim, marveč naj ga puste počivati. Ubogali so, in njegov ded se je začel zahvaljevati hišnemu gospodarju za veliko skrb, ki jo je pokazal za njegovega nečaka.

Plemenitaš je odgovoril, da odklanja vsako zahvalo in jim je povedal, da mu je bilo, kakor bi bil zagledal obraz nekega svojega lastnega čez vse ljubljenežnega sina, ko je opazil na tleh ležečega in pogazenega fantka; in to ga je napotilo, da ga je vzel v svoje roke in ga nesel domov, kjer mora ostati, dokler ne bo popolnoma zdrav, in kjer bo imel vso potrebo, ki je možna in potrebna. Njegova žena, ki je bila plemenita gospa, je vse potrdila in obljubila tudi od svoje strani vso skrb in ljubezen.

Čudež so tolikemu krčasnemu-usmiljenju sta stara dva odšla. Toda še bolj se je čudila

dečkova mati. Zakaj čim je zdravnik s svojimi besedami nekoliko pomiril njen strah, je začela pazljivo opazovati sobo, v kateri je ležal njen sin. In po raznih znakih je jasno spoznala, da je to ista soba, v kateri se je kočala njena čast in je začela njena nesreča.

Dasi soba ni bila več okrašena z damski, kakor nekdanj, je spoznala, da je bilo po njej razvrščeno še vse po starem in je zapazila tudi omreženo okno na vrt. Ker pa je bilo radi bolnika zaprto, je vprašala, če gre to okno na kak vrt, kar so ji potrdili. Najbolj za gotovo pa je spoznala še posteljo za tisto, ki ji je bila rakev za njen pokop, a nič manj pisalno mizo za ono, na kateri je stalo razpelo, ki ga je potem vzela ona, in katera je bila prav tam, kakor takrat.

Če bi bilo treba pa še česa, da ji vzame zadnji dvom, so bile stopnice, ki jih je ona takrat, ko je stopala z zavezanimi očmi iz te sobe, natančno prestela; to je: stopnice od tu do ulice, katerih število si je bila s previdno razumnostjo zapomnila. In ko je zdaj odhajala od svojega sina, jih je vnovič prestela ter našla, da je število pravo. Primerjačoč eno znamenje z drugim, se je prepričala v vseh